

Lý Lạc Long

Cuộc sống và những chiếc mặt nạ

Trong môn kịch nghệ, nhất là ở Á đông, các nghệ nhân thường được hóa trang (son vẽ, mặt nạ ...) tương xứng với vai trò diễn xuất. Nghệ thuật sân khấu này có mục đích trình bày cuộc sống thực tế giống như một vở kịch, trong đó mỗi người chúng ta đang mang mặt nạ, đóng những vai trò khác nhau mà đôi khi chính bản thân mình cũng không nhận ra. Nói cách khác, ít ai đang sống với con người thật, với giá trị thật của mình. Chữ

"personality" (cái tôi) trong tiếng Anh bắt nguồn từ chữ La-tinh "persona" (mặt nạ). Khi người nghệ sĩ mang mặt nạ bước lên sân khấu để trình diễn, mặt nạ nói lên vai trò họ đang diễn xuất, còn người nghệ sĩ thủ vai thì ẩn bên trong như kẻ vô danh. Cái mặt nạ hóa trang này tương tự như "cái ta" hoặc "cái tôi" khi ta đang thủ vai hoặc diễn xuất vai trò nào đó trong vở kịch vĩ đại của cuộc sống con người.

Từ xa xưa, theo kết quả khảo cổ về xác ướp ở Ai cập thì ngay cả xác ướp (người chết) vẫn được mang mặt nạ. Ngày nay, ở nhiều nơi trên thế giới, con người vẫn còn thích thú với việc che mặt thật (có lẽ cũng đã giả tạo với vai trò diễn xuất trong vở kịch: Cuộc sống thực tế) của mình bằng "mặt nạ" trong các lễ hội khiêu vũ hóa trang. Người ta nói rằng, sự chuyển động cơ thể qua các nhịp điệu nhảy múa tái hiện cuộc sống, mặt nạ chỉ là một công cụ để con người thể hiện ý tưởng loại bỏ sự giả dối và chân thực với chính mình. Nhưng khoác lên thêm một lớp mặt nạ, "giả để che lấp những cái giả khác" sẽ giúp con người thể hiện được sự chân thực với chính bản thân

mình? Có phải chăng đây cũng chỉ là sự giải thích cho những người đang diễn xuất cái vai trò cổ vũ của họ về những lợi ích của các lễ hội hóa trang trong "vở kịch cuộc sống thực tế"? Tại sao con người thích (hoặc phải) mang mặt nạ? Và sống như con người mang mặt nạ hay con người chân thực của mình là tốt? Con người có khả năng chọn lựa được giữa "mặt nạ" và "chân thực" hay không?

Một trong những hình ảnh quen thuộc ở Bắc Mỹ là Zorro, một hiệp sĩ đeo mặt nạ, cứu tinh của những người dân kém thế, nổi ám ảnh của tầng lớp thống trị vào thời kỳ khai hoang ở California. Nhưng cởi mặt nạ xuống, Zorro lại chính là Don Diego Vega, một tay quý tộc nổi tiếng lười biếng của vùng đất này. Như vậy thì Zorro hay Don Diego Vega là "con người thật sự" của nhân vật này? Mặt nạ có tạo nên Zorro được không? Hay Zorro chính là con người thật sự của D.D. Vega? Một phim vui khác về chủ đề này là phim Mặt Nạ (The Mask, 1994), do Jim Carrey thủ vai chính, diễn tả khả năng biến đổi bản chất và điều khiển con người của cái mặt nạ. Xem phim, người ta liên tưởng đến những người mang mặt nạ trong cuộc sống thực tế.

Theo các nhà tâm lý học, con người vì tự ti mặc cảm, nghĩ mình chẳng là ai nên phải đeo thêm nhiều thứ khác. Dần dần người ta trở thành những tên hề trên sân khấu cuộc đời, thành những người mang mặt nạ. Karl Jung gọi "cái tôi giả" (false self, false identification) là "persona". Trong tiến trình viên mãn về tâm lý, con người phải làm sao rũ bỏ được những mặt nạ này, nếu không thì sẽ bị chúng hành khổ bản thân và dẫn đến hành khổ nhiều người khác. Hudson Smith, một giáo sư triết học của nhiều đại học ở Mỹ (Syracuse, M.I.T, Berkeley) nhận xét: "Nhưng khổ nổi là hầu hết chúng ta đã quên, không phân biệt được "con người thực" của mình và những "cái tôi giả tạo" chúng ta mang để đóng trò trên "sân khấu đời". Những "cái tôi giả tạo" ấy đáng lẽ phải được cởi ra, như đồ vật hóa trang, khi đóng xong vở tuồng trên sân khấu nghệ thuật. Hầu hết chúng ta bị mê hoặc với cuộc sống trước mặt, không nhớ những vai trò đã đóng trong quá khứ, không

đoán được những vai trò sẽ đóng trong tương lai. Chúng ta có bốn phận phải sửa lại sự sai lầm này, phải xuyên qua và tiêu hủy những "cái tôi", gỡ bỏ hết các mặt nạ hóa trang tạm bợ để tìm ra người "diễn viên vô danh" hay "con người chân thực" ẩn nấp đằng sau."

Ở trên các nhà tâm lý học, triết học ... có lẽ chỉ "bàn" đến sự cần thiết tìm về "con người chân thực" (true self) của một cá thể để đạt đến một cuộc sống "chân thực và tốt đẹp" hơn, với giả thiết là cá nhân đang ở trong một xã hội mà sự tự do chọn lựa được tôn trọng. Chúng ta thử nhìn vào những xã hội nơi mà quyền tự do không được tôn trọng và con người phải mang nhiều mặt nạ, dù có muốn hay không để sinh tồn thì một người có thể tìm về "con người chân thực" của họ được không? Hay sẽ bị lạc mất dấu với thời gian?

Đi ngược dòng lịch sử để tìm hiểu chút về xã hội miền Bắc dưới sự cai trị của đảng cộng sản. Trong thời kỳ cải cách ruộng đất thì ngoài việc hàng vạn người dân đã bị chết oan, những giá trị truyền thống của người Việt đã bị đảo lộn hoàn toàn. Khi mà con đấu tố cha, vợ đấu tố chồng, em đấu tố anh ... Có nhiều chuyện khó tin nhưng có thật đã xảy ra ở khắp làng quê miền Bắc. Thí dụ như chuyện đứa con khi phải đấu tố cha, chỉ vào mặt cha mình quát to:

- Mày biết tao là ai không?

Người cha trả lời :

- Thừa ông con biết! Ông là con của con !

Giới văn nghệ sĩ thì chỉ cần không theo đúng với đường lối vạch ra của đảng thì văn nghiệp úa tàn và ngay cả mạng sống cũng bị đe dọa. Vụ Nhân văn giai phẩm là một thí dụ.

Năm 1975, đất nước thống nhất và chiến tranh đã ngưng thì đến trại cải tạo, đánh tư sản, kinh tế mới, đốt sách, đào mồ, bán bãi lùa dân ra biển ...

Gần đây nhất, việc chính quyền cộng sản VN yêu cầu Mã Lai, và Nam Dương phá hủy các tấm bia tưởng niệm những người vượt biên tử nạn là một hành động đi ngược lại truyền thống văn hóa "nghĩa tử là nghĩa tận"

của VN đã làm biết bao trái tim rướm máu.

Tóm lại, đảng cộng sản VN đã thành công khi tạo ra một bầu không khí ngột ngạt, mất đoàn kết, nghi ngờ lẫn nhau, phá hoại lẫn nhau trong người dân Việt . Mục đích lâu dài là để người dân không đứng chung với nhau được trong bất cứ một tổ chức nào. Kế đến, sự tuyên truyền dối trá và mỉa dân này trong hơn nửa thế kỷ qua đã làm cho nhiều người tưởng thật, họ quen với sự khen ngợi giả dối mà quên đi hiện thực. Bây giờ có ai đó nói lên sự thật (mà sự thật thì phũ phàng và khó nghe!) thì vẫn có một số ít người không thể chịu nổi và phản ứng gay gắt mà không cần tìm hiểu bản chất sự việc cho đến cùng và tường tận một cách khoa học, khách quan. (Ví dụ, có ai đó nói rằng ông HCM nói dối, ông có vợ, có con, ông đạo văn, ông giả người khác viết sách để tự bốc thơm... cho dù đó là sự thật, nhưng vẫn có người sẽ không tin và còn phản ứng gay gắt!)

Hậu quả trước mắt, đảng cs đã phá hủy nền văn hóa dân tộc lâu đời và tình nghĩa giữa con người Việt Nam với nhau. Người Việt phải mang cho mình nhiều mặt nạ. Cùng một sự việc, với cấp trên họ nói khác, với bạn bè nơi vỉa hè họ nói khác, với đồng nghiệp tại cơ quan họ nói khác, với vợ con họ nói khác. Dân Việt bị bắt buộc mang những chiếc mặt nạ do chính quyền cộng sản tạo ra để sinh tồn thì còn thời gian và nghị lực đâu để tìm và sống như "con người chân thực" của mình?

Một "vở kịch thiên đường không có thật" đã được dựng ra và diễn xuất với những con người mang mặt nạ hơn 60 năm qua. Đến khi nào mới hạ màn? Dân Việt đã chịu đựng quá nhiều thiệt thòi. Những chiếc mặt nạ làm rối ren đời sống phải được gỡ xuống, trả lại dân Việt đời sống của người Việt, một đời sống đầy ấp tình tự dân tộc của những con người Việt Nam .

LÝ LẠC LONG

(TTL/TCT/MAI/06)